

Nr 218.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa ändringar i villkoren för ett Aktiebolaget Kv. Tryckeriet beviljat lån; given Stockholms slott den 10 april 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF ADOLF.

Herman Eriksson.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 10 april 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Eriksson:

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 258 till 1940 års lagtima riksdag anvisade riksdagen (skr. nr 394) till Lån för uppförande av en anläggning för tillverkning av strängbetong för budgetåret 1940/41 såsom kapitalinvestering i fonden för låneunderstöd ett reservationsanslag av 800,000 kronor. De av chefen för handelsdepartementet föreslagna villkoren för lånets åtnjutande lämnades av riksdagen utan erinran. Dessa villkor, till vilka jag återkommer, inneburo i vissa avseenden en skärpning i förhållande till de villkor, som vanligen tillämpas för industrilån.

Ifrågavarande lån beviljades Aktiebolaget Kv. Tryckeriet, ett dotterbolag till Aktiebolaget Betongindustri. Bolaget, som hittills lyft 600,000 kronor av lånet, har nu anhållit om lindring av lånevillkoren. Innan jag går närmare in på framställningen, får jag erinra om innebörden av de gällande lånevillkoren.

I brev den 21 juni 1940 beviljade Kungl. Maj:t ifrågavarande lån för uppförande av en anläggning för tillverkning av strängbetong å bolagets tomt vid Liljeholmens hamnplan i Stockholm. Tillika föreskrev Kungl. Maj:t följande villkor och bestämmelser för lånets erhållande och åtnjutande, nämligen

att utbetalningen av lånet skulle ske i den mån arbetet med anläggningens uppförande fortskrede och med belopp som statskontoret efter samråd med kommerskollegium bestämde,

att utbetalning av lånet ej finge ske efter den 30 september 1941,

att å lånet skulle erläggas fem procent årlig ränta,

att av lånet skulle återbetalas hälften eller 400,000 kronor med lika kapitalbelopp årligen under åtta år och återstoden, 400,000 kronor, senast inom tio år, allt från lyftningsdagen,

att såsom säkerhet för lånet skulle avlämnas dels inteckningar i tomten nr 2 i kvarteret Tryckeriet i Stockholm till samma belopp som lånet med förmånsrätt näst efter inteckningar å 985,000 kronor, dels ock borgen för lånets amorteringsdel av Aktiebolaget Betongindustri,

samt att i övrigt beträffande lånet bestämmelserna i §§ 20 och 21 kungörelsen den 13 oktober 1927 (nr 402) angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från industrilånefonden skulle äga motsvarande tillämpning.

Genom beslut den 20 juni 1941 har Kungl. Maj:t sedermera, i anledning av ansökning från bolaget, medgivit utsträckning av lyftningstiden för lånet till senast den 30 juni 1942.

Vad beträffar industrilån ur industrilånefonden får jag erinra om att sådant lån skall, sedan det innehafts under två år från första lyftningsdagen, under därpå följande högst åtta år återbetalas med lika kapitalbelopp årligen, låntagaren dock obetaget att före lånetidens utgång på en gång inbetala ogulden del av lånet, samt att räntan å industrilån sedan den 1 juli 1937 — bortsett från dröjsmålsränta, som beräknas efter fem procent — utgår efter fyra procent, med skyldighet för låntagaren att å lånet eller vad därav återstår oguldet erlägga ränta med det högre procenttal, som under lånetiden kan varda bestämt. Tidigare var räntefoten fem procent.

I en den 12 februari 1942 dagtecknad skrift har *Aktiebolaget Kv. Tryckeriet* hemställt om följande ändringar i förenämnda lånevillkor, nämligen *att* räntan å lånet nedsattes från fem till fyra procent, *att* de två första åren från lyftningsdagen bliva amorteringsfria, så att amorteringsdelen av lånet, 400,000 kronor, amorteras under de åtta sista åren av den tioåriga lånetiden, *samt att* lyftningsdagen bestämmes till en dag, under vilken halva lånet är lyftat, förslagsvis den 1 januari 1942.

Bolaget anför bland annat följande:

Då bolaget omedelbart före krigsutbrottet 1939 förvärvade tillverkningsrätten för strängbetongen, räknade bolaget med att tillämpa de fabriksmetoder, som voro under utexperimenterande i Tyskland. Bolaget hade även löfte om att därifrån erhålla för fabriken behövliga specialmaskiner. På grund av kriget kunde icke dessa planer följas. Strängbetong tillverkas visserligen på byggnadsplatser i Tyskland i avsevärd utsträckning, men den planerade kontinuerliga fabrikationen blev uppskjuten. Det blev därför nödvändigt för vårt moderföretag, Aktiebolaget Betongindustri, att på egen hand utexperimen-

tera fabrikationsmetoderna för att med ledning därav utarbета fabriksprojekt och konstruera olika maskiner. Detta arbete har varit tidsödande och det har avsevärt förlängts, därför att de ingenjörer, som handhaft detta arbete, vid olika tider varit inkallade till militärtjänstgöring. Under tiden ha kostnaderna för byggnadsarbete och maskiner successivt stegrats.

Det ursprungligen sökta industrilånet gällde 1,000,000 kronor. Dels därför att det beviljade lånet sänktes till 800,000 kronor, dels på grund av de ökade anläggningskostnaderna har bolagets kapitalbehov för strängbetongfabriksanläggningen ökat med omkring 550,000 kronor. Detta kapital har bolaget möjlighet investera i form av ökat aktiekapital. Att bolaget trots de ökade anläggningskostnaderna ändå ansett sig böra genomföra sina planer utan dröjsmål är beroende därpå, att bolaget anser det nya materialet under nuvarande kris ha en speciell uppgift att fylla.

Förutom ökade anläggningskostnader ha experimenten kostat stora belopp. De ekonomiska uppoffringar bolaget gjort äro därför i alla avseenden större än vad som förutsattes, då industrilånet beviljades. Bolaget finner det därför hårt, att bolaget för lånet skall betala högre ränta än vad som tillämpas för andra statliga industrilån. Genom bolagets större insatser med eget kapital ha lånesäkerheterna förbättrats, och det är av denna orsak bolaget vågat göra anhållan om att amorteringstiden förskjutes två år framåt, såsom bolaget föreslog i sin ursprungliga ansökan. Med hänsyn till den tid det tager att inarbета ett nytt byggnadsmaterial och med hänsyn till de stora omkostnader, som det får räknas med de första åren, då en fabrikation av detta slag startas, kan man icke gärna räkna med att det blir något överskott av rörelsen de två första åren. Ett industrilån, för vilket det räknas högre ränta än normal låneränta och på vilket amortering skall göras omedelbart efter sedan fabriksanläggningen uppförts, är icke en låneform, som kan sägas befrämja industriell utveckling.

Över bolagets framställning hava statskontoret den 28 februari och statens industrikommission den 11 mars 1942 avgivit utlåtanden. Därjämte har statskontoret överlämnat ett av ämbetsverket från kommerskollegium inhämtat yttrande i ärendet.

Kommerskollegium säger sig icke hava något att erinra mot att räntan bestämmes till fyra procent samt att de två första åren från lyftningsdagen bli amorteringsfria. Beträffande bolagets begäran, att den 1 januari 1942 skulle betraktas som lyftningsdag för hela lånet, erinrar kollegium, att, vad bland annat de statliga industrilånen beträffar, lånets första lyftningsdag plägar utgöra den tidpunkt, som bestämmer de framtida amorteringarna. Tillräckliga skäl synas enligt kollegii mening ej föreligga för att i detta fall frångå denna av statskontoret tillämpade norm, i all synnerhet som den första lyftningsdagen — den 14 oktober 1941 då 300,000 kronor lyftades — rätt nära sammanfaller med den av bolaget förslagsvis angivna dagen den 1 januari 1942.

Statskontoret har — jämte förmälan att bolaget numera av lånet lyft sammanlagt 600,000 kronor — uttalat sin anslutning till vad kommerskollegium anfört och föreslagit.

Statens industrikommission framhåller, att det alltjämt bekymmersamma läget i fråga om försörjningen med byggnadsjärn gör det önskvärt, att tillverkningen av strängbetong snarast kommer i gång och bedrives i största möjliga omfattning. Kommissionen, som säger sig hava bedömt nu förevärande ärende endast med hänsyn till den planerade tillverkningens intresse i fråga om materialförsörjningen, tillstyrker bifall till bolagets framställning i den utsträckning, som föreslagits av ämbetsverken.

Departements-
chefen.

Enligt sökandebolagets framställning skulle räntan å ifrågavarande lån nedsättas från 5 till 4 procent och den beträffande halva lånebeloppet, 400,000 kronor, föreskrivna årliga amorteringen så framflyttas, att amorteringsfrihet åtnjötes under två år från lyftningsdagen. Däremot skulle återstoden av lånet, likaledes 400,000 kronor, alltså icke vara underkastad någon regelbunden amortering men återbetalas senast inom tio år från samma tidpunkt.

Med hänsyn till vad bolaget och de hörda myndigheterna anfört vill jag icke motsätta mig en lindring av lånevillkoren i huvudsak enligt bolagets framställning. Vad bolaget föreslagit överensstämmer, fränsett att endast hälften av lånet skulle regelbundet amorteras, i stort sett med vad som gäller för industrilån ur industrilånefonden. Räntan å sådana lån kan dock ändras genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen. För min del anser jag mig kunna tillstyrka bifall till bolagets framställning på det sätt, att det belopp av 400,000 kronor, som enligt de gällande lånevillkoren icke är underkastat amortering, alltså må återbetalas inom en tid av tio år från lyftningsdagen samt att i övrigt för lånet skola i tillämpliga delar gälla de för lån ur industrilånefonden meddelade bestämmelserna.

Med avseende å bolagets framställning, att den 1 januari 1942 skulle fastställas såsom lyftningsdag för lånet, vill jag allenast erinra om att enligt gällande bestämmelser för lån ur industrilånefonden amorteringsskyldigheten inträder efter två år från första lyftningsdagen och att sålunda, vid bifall till mitt förslag, tiden för amorteringsfriheten liksom inträdet av återbetalnings-skyldigheten räknas från den 14 oktober 1941, då första delen av lånet lyftes. Att härutinnan vidtaga någon ändring i villkoren synes mig icke tillräckligt motiverat.

Med hänsyn till att de för ifrågavarande lån gällande villkoren på sin tid underställdes riksdagens prövning torde även de av mig nu förordade ändringarna i villkoren böra föreläggas riksdagen.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att villkoren för ifrågavarande lån till Aktiebolaget Kv. Tryckeriet må ändras i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Forssberg.